

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи

А. В. Пантелеймонов_

“ _____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ **Історична антропологія** _____
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ бакалавр _____

галузь знань _____ 03 гуманітарні науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ Історія та археологія _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ Історичний факультет _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

(інституту, центру)

“_15_” _____ червня _____ 2018__ року, протокол №_6_

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Павлова Ольга Григорівна, канд. іст. наук, доцент
(вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Програму схвалено на засіданні кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Протокол від “_24_” _____ травня _____ 2018__ року №_9_

Завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології

(підпис) (прізвище та ініціали) Посохов С. І.

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету _____
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “_08_” _____ червня _____ 2018__ року №_10_

Голова методичної комісії історичного факультету _____

(підпис) (прізвище та ініціали) Тумаков О. І.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історична антропологія» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавр

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

Спеціальності (напрямку) 032 «Історія та археологія»

Спеціалізації «Історія» _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Історична антропологія» - познайомити студентів з молодого сучасною історичною дисципліною, що тільки в останні роки почала бурхливо розвиватися на теренах сучасної української історичної науки. Її поява пов'язана зі зміною парадигм дослідження, зверненням до світу пересічної людини. Історична антропологія розкриває нові можливості і горизонти історичного знання, доповнює генералізуючу історію фактами і прикладами, що дозволяють індивідуалізувати події минулого. Історична антропологія збагачує науковий інструментарій історика і дає змогу виявити нові шари інформації, які були невідомі або маловідомі представникам так званої «великої» історії.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: ознайомлення студентів з новими сучасними напрямками антропологічно-орієнтованої історії, з головними галузями цієї науки, методами та проблемами інтерпретації джерел цієї дисципліни.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Історична антропологія» є процес становлення історичної антропології як спеціальної історичної дисципліни, та розробки проблем історико-антропологічних напрямів дослідження.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	1-й
Семестр	
3-й	2-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
Не передбачено	Не передбачено
Лабораторні заняття	
Не передбачено	Не передбачено
Самостійна робота	
58 год.	80 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- знати головні напрямки і принципи історико-антропологічних досліджень, особливості джерельної бази, а також принципи інтерпретації фактів, що їх містить дисципліна;
- вміти використовувати набуті знання для історико-антропологічного наукового пошуку, узагальнення відповідних джерел, вміти використовувати факти історичної антропології для обґрунтування історичних концепцій і висновків.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Історична антропологія як теоретико-методологічний підхід.

Тема 1. Історична антропологія як наукова дисципліна.

Історична антропологія: предмет та завдання курсу.

Головні напрямки історичної антропології.

Особливості джерел і методів їх інтерпретації.

Категоріальний апарат.

Проблеми історіографії історичної антропології.

Тема 2. Історична антропологія та суміжні історичні дисципліни.

Історичне краєзнавство.

Антропологія і етнологія.

Історична психологія та ін. Риси спільного та відмінного.

Тема 3. Історія ментальностей.

Історична свідомість людини та її зв'язок з цивілізаційним підходом.
Історичний час та його відображення у свідомості людських спільнот.

Тема 4. Історія повсякденності.

Історія генералізуюча і індивідуалізуюча.
«Велика» історія і історія повсякденності.

Історія структур та функцій і історія людини.

Тема 5. Мікроісторія.

Людина та її безпосереднє оточення.

Мікрооб'єкти як феномен історичного аналізу. Джерела, методи та висновки.

Тема 6. Регіональна історія.

Історія держави і етносу та регіональна історія.

Об'єкт та предмет регіональної історії.

Регіональна історія та проблеми «паралельних історій».

Тема 7. Локальна історія.

Міжрегіональна та мікроісторія: історія окремих локусів (місцевостей) та антропологічний підхід.

Спільне та особливе в локальній історії з регіональною та мікроісторією.

Розділ 2. Нові напрямки історико-антропологічних досліджень

Тема 8. Нова соціально-економічна історія.

Традиційна та нова соціально-економічна історія.

Антропологічний підхід у аналізі соціальних та економічних процесів минулого.

Соціальні та економічні проблеми у людському вимірі різних історичних епох.

Тема 9. Нова культурна історія.

Історія культури та нова культурна історія.

Риси спільного і протилежного: культурні практики у різних людей у різних епохах та цивілізаціях.

Тема 10. Гендерна історія.

Біологічні та соціальні чинники в історії людини.

Історія чоловіків та жінок, історія дітей та людей похилого віку.

Гендерна історія та нова сімейна історія.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Історична антропологія як теоретико-методологічний підхід												
Тема 1. Історична антропологія як наукова дисципліна.	10	8				2	5	1				4
Тема 2. Історична антропологія та суміжні історичні дисципліни.	4	2				2	2					2
Тема 3. Історія ментальностей.	10	2				8	11	1				10
Тема 4. Історія повсякденності.	10	2				8	11	1				10
Тема 5. Мікроісторія.	10	2				8	11	1				10
Тема 6. Регіональ	6	2				4	7	1				6

на історія.												
Тема 7. Локальна історія.	8	2				6	10					10
Разом за розділом 1	58	20				38	57	5				52
Розділ 2. Нові напрямки історико-антропологічних досліджень												
Тема 8. Нова соціально-економічна історія.	8	4				4	10	2				8
Тема 9. Нова культурна історія	12	4				8	11	1				10
Тема 10. Гендерна історія.	8	4				8	12	2				10
Разом за розділом 2	32	12				20	33	5				28
УСЬОГО ГОДИН	90	32				58	90	10				80

4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Зміст Самостійної роботи	Кількість годин (денна форма навчання)	Кількість годин (заочна форма навчання)	Форма контролю
1	Тема 1. Історична антропологія як наукова дисципліна. Вивчити: Феллер В. Введение в историческую антропологию. Ч.1.; Репина Л. П. История исторического знания: пособие для вузов / А. П. Репина, В. В. Зверева, М. Ю. Парамонова. — 2-е изд., стереотип. — М.: Дрофа, 2006. — 288 с.	6	4	співбесіда
2	Тема 2. Історична антропологія та суміжні історичні дисципліни. Підготувати презентаційний проект	2	2	Співбесіда, есе, Індивідуальний Проект
3	Тема 3. Історія ментальності. Познакомитися з роботою:	6	10	-//-

	«Гинзбург К. Сыр и черви. Картина мира одного мельника, жившего в XVI веке. М. 2000».			
4	Тема 4. Історія повсякденності. Познайомитися з роботами: «Орлов И.Б., Дворковая М.В., Телицын В.Л. История повседневности (историческая антропология)»	6	10	-//-
5	5. Мікроісторія. Познайомитися з роботою: «Я. В. Мікроісторія блемне поле манітарного дослідження».	8	10	-//-
6	6. Регіональна історія. Познайомитися з роботою «Булыгина Т.А. Региональная история: поиски новых исследовательских подходов»	4	6	-//-
7	7. Локальна історія. Познайомитися з роботою: «Маловичко С. И. Современная историческая наука и изучение локальной истории»	6	10	-//-
8	Тема 8. Нова соціально-економічна історія. Підготувати презентаційні проекти за темою.	4	8	-//-
9	Тема 9. Нова культурна історія. Познайомитися з роботою: Берк П. Историческая антропология и новая культурная история. НЛО.2005. 75.	8	10	-//-
10	Тема 10. Гендерна історія. «Орлов И. Б. Семейная история. От истории домохозяйства к вопросам внутрисемейных отношений»	8	10	-//-
14	Разом	58	80	-//-

5. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання на вибір:

Підготовка виступу, доповіді, реферату з теми, індивідуальних та спільних презентаційних проектів, есе за тематикою курсу.

1	Історична антропологія: предмет і метод.
2	Напрямки історичної антропології.
3	Особливості джерел і методів їх інтерпретації.
4	Категоріальний апарат.
5	Проблеми історіографії історичної антропології.
6	Процес становлення історичної антропології.
7	Становлення та розвиток історичної антропології у російській історіографії.
8	Історична антропологія в Україні
9	Історія ментальностей у історико-антропологічних дослідженнях.
10	Історична свідомість людини та її зв'язок з цивілізаційним підходом.
11	Історичний час та його відображення у свідомості людських спільнот.
12	Історія повсякденності і предмет історико-антропологічних досліджень.
13.	Розробка проблем повсякденності.
14	Проблеми приватного життя і історія повсякденності.
15	Структурно-функціональний підхід при аналізі історії повсякденності.
17	Соціальні практики та значення. Їх змін у просторі і часі.
18	Цивілізаційний процес та соціальні зміни суспільної поведінки.
19	Символічна (інтерпритативна) антропологія.
20	Мікроісторія і мікроаналіз. Особистісний фактор в історичному процесі.
21	Людина та її безпосереднє оточення.
22	Мікрооб'єкти як феномен історичного аналізу. Джерела, методи та висновки.
23	Регіональна історія її основні принципи.
24	Історія держави і етносу та регіональна історія.
25	Об'єкт та предмет регіональної історії.
26	Регіональна історія та проблеми «паралельних історій».
27	Міжрегіональна та мікроісторія: історія окремих локусів (місцевостей) та антропологічний підхід.
28	Спільне та особливе в локальній історії з регіональною та мікроісторією.
29	Гендерна історія
30	Біологічні та соціальні чинники в історії людини.
31	Історія чоловіків та жінок, історія дітей та людей похилого віку.
32	Гендерна історія та нова сімейна історія.
33	Фізична (матеріальна і біологічна) антропологія.
34	Традиційна та нова соціально-економічна історія
35	Антропологічний підхід у аналізі соціальних та економічних процесів минулого.
36	Соціальні та економічні проблеми у людському вимірі різних історичних епох.
37	Історія культури та нова культурна історія.
38	Риси спільного і протилежного: культурні практики у різних людей у різних епохах та цивілізаціях.
39	"Лінгвістичний поворот" у історичній науці.

40	Школа "Анналів" та її головні представники.
41	Історична антропологія та етнологія.
42	Нова культурна історія.

5. Методи навчання

Лекція, робота над темами індивідуальних завдань, виконання творчих завдань, виконання завдань самостійної роботи, застосування комп'ютерних технологій.

Методи контролю

Контрольна робота, співбесіда, виконання творчих індивідуальних завдань та завдань самостійної роботи, письмова екзаменаційна робота, екзамен.

7. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Екзамен (заліков а робота)	Сума
Розділ 1							Розділ 2			Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуаль не завдання	Раз ом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20	10	50		50
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2					

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	Зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано
	<i>Денна форма</i>	<i>Заочна форма</i>

Поточний контроль – форма оцінювання якості системного засвоєння студентами матеріалу навчального курсу шляхом проведення контрольних робіт, виконання

індивідуальних завдань, самостійної роботи, колоквиумів (з кількох взаємопов'язаних тем, або усього курсу).

Поточний контроль може проводитися у вигляді:

- тестування;
- виконання письмових завдань;
- виконання письмових завдань із усним захистом;
- написання есе;
- захист індивідуальних (проектних) завдань.

На екзамені студент може отримати максимально 50 балів.

Максимальна кількість балів:

- за виконання контрольної роботи – 20 балів;
- за виконання індивідуального (проектного) завдання – 10 балів;
- написання есе, тестування, співбесіда (за результатами самостійної роботи) – 20 балів.

Критерії оцінювання роботи студентів контрольних робіт:

Максимальний бал – 20.

20-17 балів - повна відповідь, самостійне творче мислення з теми;

17- 11 балів - в цілому вірна, лаконічна відповідь;

10-6 балів – часткова відповідь на питання;

1-5 балів – обмежено фрагментарна відповідь, формальна.

Максимальна кількість балів – 10

10-8 балів – студент продемонстрував творчий підхід до виконання завдання, логічність та повнота викладення теми;

7- 6 балів – логічний виступ, інформаційно-повний, продуманий;

5-4 балів – формальна реалізація завдання з намаганням викласти тему;

3-1 балів – фрагментарна реалізація завдання.

0 балів – неправильна чи відсутня відповідь.

8. Рекомендоване методичне забезпечення

Навчальна та наукова література, наочність, методичні рекомендації та ін.

9. Рекомендована література.

Джерела:

Августин. Исповедь // Антология мировой философии. – М., 1969. – Т.1. – Ч.2.

Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV-XVIII вв. Т. 1-3. – М., 1986-1992.

Вернадский В.И. Научная мысль как планетарное явление. – М., 1991.

Гумбольдт фон Вильгельм. План сравнительной антропологии // Гумбольдт фон Вильгельм. Язык и философия культуры. – М., 1985.

Дарвин Ч. Происхождение видов путем естественного отбора, или сохранение благоприятных рас в борьбе за жизнь. – СПб, 1991.

Данилевский Н.Я. Россия и Европа. – М., 1991.

Кант И. Антропология с прагматической точки зрения // Кант И. Соч.: В 6 т. – М., 1965. – Т.1.

Леви-Стросс К. Структурная антропология. – М., 1983.

Поппер К.Р. Открытое общество и его враги. – М., 1982.

Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992.

Тойнбі А. Дослідження історії: У 2 т.: Пер. з англ. – К., 1995.

Тэйлор Эд. Первобытная культура. – М., 1969.

Хайдеггер М. Истоки художественного творения // Зарубежная эстетика и теория литературы XIX – XX вв. – М., 1987.

Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории: в 2 т.: Пер. с нем. – М., 1998.

Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер. с нем. – М., 1991.

Навчальна література

Алексеев В.П. В поисках предков. Антропология в истории. – М., 1972.

Алексеев В.П. Историческая антропология. – М., 1979.

Алексеев В.П. Историческая антропология и этногенез. – М., 1989.

Головко Б.А. Філософська антропологія. – К., 1997.

Губин В. Философская антропология. Учеб. пособие для вузов. – СПб., 2000. – 240 с.

Кром М.М. Историческая антропология. Пособие к лекционному курсу. – С.-Петербург, 2002. – 110 с.

Рогинский Я.Я., Левин М.Г. Основы антропологии. – М., 1955.

Сегеда С. Антропологія: Навч. посібник. – К., 2001.

Сегеда С. Основы антропології: Навч. посібник. – К., 1995
Социология и социальная антропология. – СПб., 1997. – 433 с.

Наукова література:

Алексеев В.П. Происхождение народов Восточной Европы (краниологическое исследование). – М., 1969.

Алексеев В.П. География человеческих рас. – М., 1974.

- Алексеев В.П. Становление человечества. – М., 1984.
- Алексеева Т.И. Этногенез восточных славян по данным антропологии. – М., 1973.
- Андреев И.Л. Происхождение человека и общества. – М., 1988.
- Батенин С.С. Человек в его истории. – Л., 1976. – 295 с.
- Бессмертный Ю.Л. Жизнь и смерть в средние века. – М., 1991.
- Барг М.А. Эпохи и идеи. Становление историзма. – М., 1987.
- Гелен А. О систематике антропологии. Пер. А.Филиппова // Проблема человека в западной философии: Переводы. – М., 1988.
- Горак Г.І. Людське начало: витоки і визначення // Філософія. Курс лекцій. – К., 1993.
- Гудинг Д., Леннокс Дж. Мировоззрение. Для чего мы живем и каково наше место в мире. Пер с англ. / Общ. ред. Т. В. Барчуновой. – Т.І. – К., 2004.
- Дерягина М.А. Эволюционная антропология: биологические и культурные аспекты. – М., 2003.
- Зиневич Г.П. Очерки палеоантропологии Украины. – К., 1967.
- Историческая антропология: место в системе социальных наук, источники и методы интерпретации. – М., 1998.
- История ментальностей и историческая антропология. Зарубежные исследования в обзорах и рефератах. – М., 1996. – 254 с.
- История первобытного общества. Общие вопросы. Проблемы антропосоциогенезиса. – М., 1983.
- Култаева М.Д. Антропологический поворот буржуазной философской мысли: предпосылки, задачи, функции // Современная буржуазная философия человека. – К., 1985.
- Клягин Н.В. Происхождение цивилизации (социально-философский аспект). – М., 1996.
- Кондукторова Т.С. Антропология древнего населения Украины. – К., 1972.
- Кондукторова Т.С. Антропология населения Украины мезолита, неолита и эпохи бронзы. – М., 1973.

- Косидовский З. Часы веков. Тайны археологии. – М., 1997.
- Кравченко А.И. Социальная антропология. – М., 2003.
- Малиновский Б. Магия, наука и религия. – М., 1998.
- Массон В.М. Первые цивилизации. – Л., 1989.
- Мень А. Магизм и единобожие. Религиозный путь человечества до эпохи великих Учителей. – Ч.2 Первые цивилизации. – М., 1991.
- Моран П. Статистические процессы эволюционной теории. – М.: Наука, 1973.
- Нестурх М.Ф. Происхождение человека. – М., 1970.
- Рогинский Я.Я. Проблемы антропогенеза. – М., 1973.
- Романов Б.А. Люди и нравы древней Руси. (Историко-бытовые очерки XI-XIII вв.). – Л., 1947 (переизд. М., 1966).
- Соболь О.Н. Критика философских концепций американской культурной антропологии. – К., 1978.
- Тесано Л.И., Марфин О.В. Практическая антропология. – Ростов на / Д., 2003.
- Уайт Э., Браун Д. Первые люди. – М., 1978.
- Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? // Полис. – 1994. – № 4.
- Хёсле В. Философия техники М.Хайдеггера // Философия Мартина Хайдеггера и современность. – М., 1991.
- Хомутов А.Е. Антропология. – Ростов на / Д., 2003.
- Хрисанфова Е.Н., Перевозчиков И.В. Антропология. – М., 1991.
- Чебоксаров Н.Н., Чебоксарова И.А. Народы, расы, культуры. – М., 1991.

Інформаційні ресурси

1. Мультимедійний проектор, сайти, електронні ресурси бібліотек.
[http:// emportium. turnpike.net/C/ cs/linshtm;](http://emportium.turnpike.net/C/cs/linshtm;)
[http// engine turnpike.net/cqi-bin/htmlscript?- cs/searchi. Hts\\$](http://engine.turnpike.net/cqi-bin/htmlscript?-cs/searchi.Hts$)
[http// www.icr.ord/;](http://www.icr.ord/)
[http//philosophy.ru/library/cremo/](http://philosophy.ru/library/cremo/)